

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

L'educació intercultural per evitar l'abandonament escolar dels immigrants

Isabel Maria Alorda Pascual

Grau d'Educació Primària

Any acadèmic 2020-21

Treball tutelat per Antònia Darder Mesquida
Departament de Societat de l'educació

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☒	☐	☐	☐

Paraules clau del treball:

Educació, immigració, interculturalitat, abandonament escolar, inclusió.

Resum

Des de fa uns anys, l'arribada de població immigrant al nostre país ha incrementat significativament. Conseqüentment, l'escola i la societat es veuen immerses a grans canvis, de tal manera que el pluriculturalisme i la diversitat cultural són innegables. Arran d'això, es té com a prioritat màxima evitar l'abandonament escolar d'aquests infants, esdevenint l'educació intercultural i inclusiva una guia de la comunitat educativa per dur a terme una bona pràctica educativa.

En aquest treball es fa un estudi de camp del municipi de Sa Pobla, un poble que presenta un percentatge elevat d'immigrants. Es pretén conèixer com és l'acollida d'aquests alumnes nous a les escoles, sostenint la importància d'implementar el Programa d'Acolliment Lingüístic i Cultural (PALIC). Per acabar, per intentar donar resposta a aquests alumnes de diferents procedències, es proposen diverses metodologies per aquells centres educatius que ho vulguin aplicar.

Paraules clau: Educació, immigració, interculturalitat, abandonament escolar, inclusió.

Abstract

In recent years, the arrival of immigrants in our country has increased significantly. Consequently, school and society are immersed in great change, so that multiculturalism and cultural diversity are undeniable. As a result, the highest priority is to prevent these children from dropping out of school, with intercultural and inclusive education becoming a guide for the educational community to carry out good educational practice.

In this work, a field study is carried out in the municipality of Sa Pobla, a town with a high percentage of immigrants. The aim is to find out what the reception of these new students in schools is like, maintaining the importance of implementing the Linguistic and Cultural Reception Program (PALIC). Finally, to try to respond to these students from different backgrounds, various methodologies are proposed for those schools that want to apply it.

Key words: Education, immigration, interculturality, school dropout, inclusion.

ÍNDEX

1. Justificació	1
2. Objectius.....	4
3. Marc teòric.....	4
3.1. Fenomen migratori	4
3.2. Per què és necessària una educació intercultural?.....	5
3.3. Abandonament escolar prematur.....	7
3.4. El dret a l'educació inclusiva	8
3.5. De la integració cap a la inclusió	9
3.6. Marc legislatiu.....	10
3.7. El currículum des d'una perspectiva intercultural	12
3.8. Formació de la comunitat educativa.....	13
3.9. Plans d'actuació	13
4. Metodologia	16
4.1. Instrument: l'entrevista.....	17
4.2. Fases	17
4.3. Mostra.....	18
5. Resultats	18
5.1. Sa Pobla, un poble amb un alt índex d'immigració	18
5.1.1. Anàlisi estadístic de la població per nacionalitat	18
5.2. Són centres interculturals les escoles de Sa Pobla?.....	21
5.2.1. Anàlisi dels centres i del context	22
5.2.1.1. CEIP Son Basca	22
5.2.1.2. CEIP Sa Graduada	23
5.3. Anàlisi de les entrevistes	24
6. Línies d'actuació	28
6.1. Docència compartida.....	28
6.2. Treball cooperatiu	29
6.3. La tutoria entre iguals	29
6.4. El treball per projectes.....	30
6.5. El treball multinivell.....	31
6.6. Els grups interactius	31
7. Conclusions	32

8. Referències bibliogràfiques	35
9. Referències legislatives	38
10. Annexos.....	38
10.1. Entrevista	38

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1. <i>Què és i què no és educació intercultural.</i>	6
Taula 2. <i>Diferència entre integració i inclusió.</i>	10

ÍNDIX DE FIGURES

<i>Figura 1.</i> Estrangers inscrits en el Padró Continu per comunitats i ciutats autònomes....	1
<i>Figura 2.</i> Taxa d'abandonament escolar per comunitats autònomes.	2
<i>Figura 3.</i> Evolució de l'abandonament escolar prematur per nacionalitat.....	3
<i>Figura 4.</i> Habitants de Sa Pobla al 2018.....	19
<i>Figura 5.</i> Habitants de Sa Pobla al 2020.....	20
<i>Figura 6.</i> Distribució dels habitants de Sa Pobla per continents (2020).....	20
<i>Figura 7.</i> Habitants de Sa Pobla per nacionalitat (2020).	21
<i>Figura 8.</i> Total d'alumnes al CEIP Son Basca.	22
<i>Figura 9.</i> Total d'alumnes al CEIP Sa Graduada.....	23

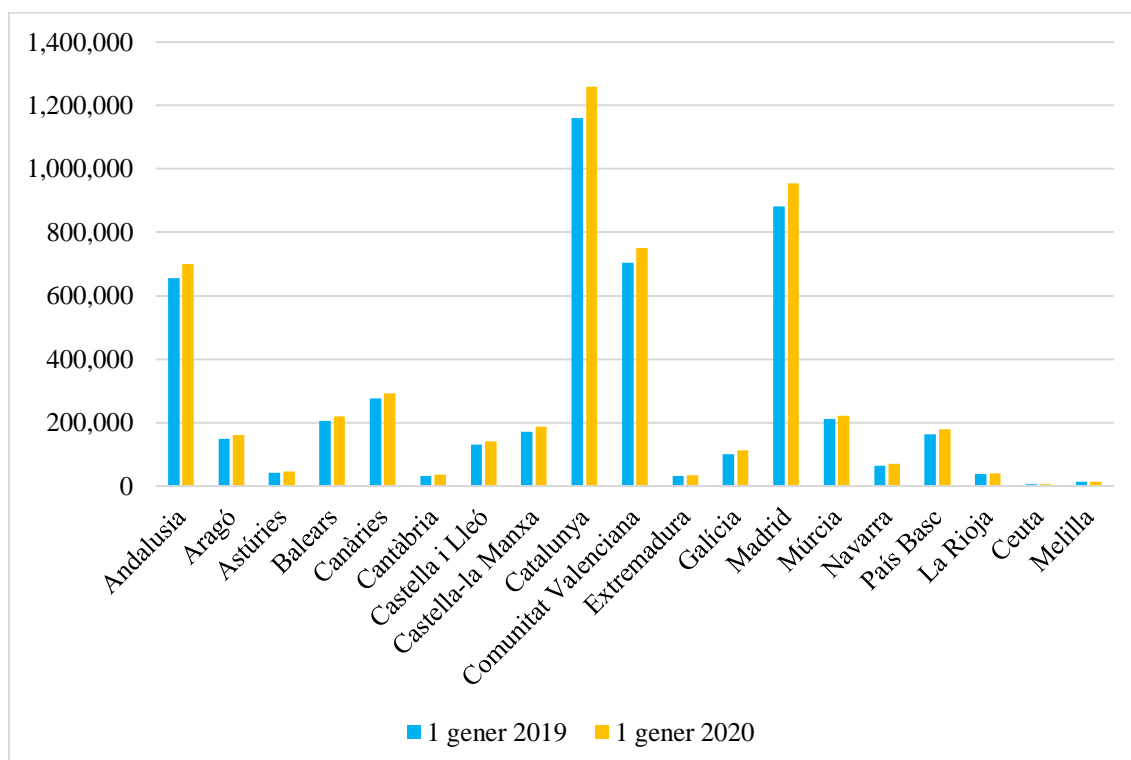
1. Justificació

El fenomen migratori és una realitat que ens envolta avui dia en el nostre país. Com a resultat d'aquest procés ens trobem amb una societat totalment multicultural, la qual cosa suposa un repte per a tots, en especial, per als centres educatius. Tot i que l'escola no és l'únic pilar bàsic per avançar favorablement en ple segle XXI, ens hem de recolzar en l'educació com a eina bàsica per promoure la inclusió i evitar conseqüències greus que poden sorgir arran d'aquesta situació.

Actualment, Espanya s'ha convertit en un dels principals països europeus receptors d'immigrants, després d'Alemanya, Regne Unit i la Federació de Rússia (Organización Internacional para las Migraciones, 2018). INE (2020) afirma: "El total de personas inscrites en el Padrón Continuo en España a 1 de enero de 2020 es de 47.431.256 habitantes. De este total, 42.008.058 tienen nacionalidad española (el 88,6%) y 5.432.198 extranjera (el 11,4%)" (p.1).

Així i tot, és palès que hi ha territoris amb un percentatge d'estrangers més alt. Al següent gràfic es pot percebre el nombre d'immigrants inscrits a les diferents comunitats.

Figura 1. Estrangers inscrits en el Padró Continuo per comunitats i ciutats autònomes.

Nota. Comparativa dels immigrants residents a Espanya entre l'1 de gener de 2019 i l'1 de gener de 2020.

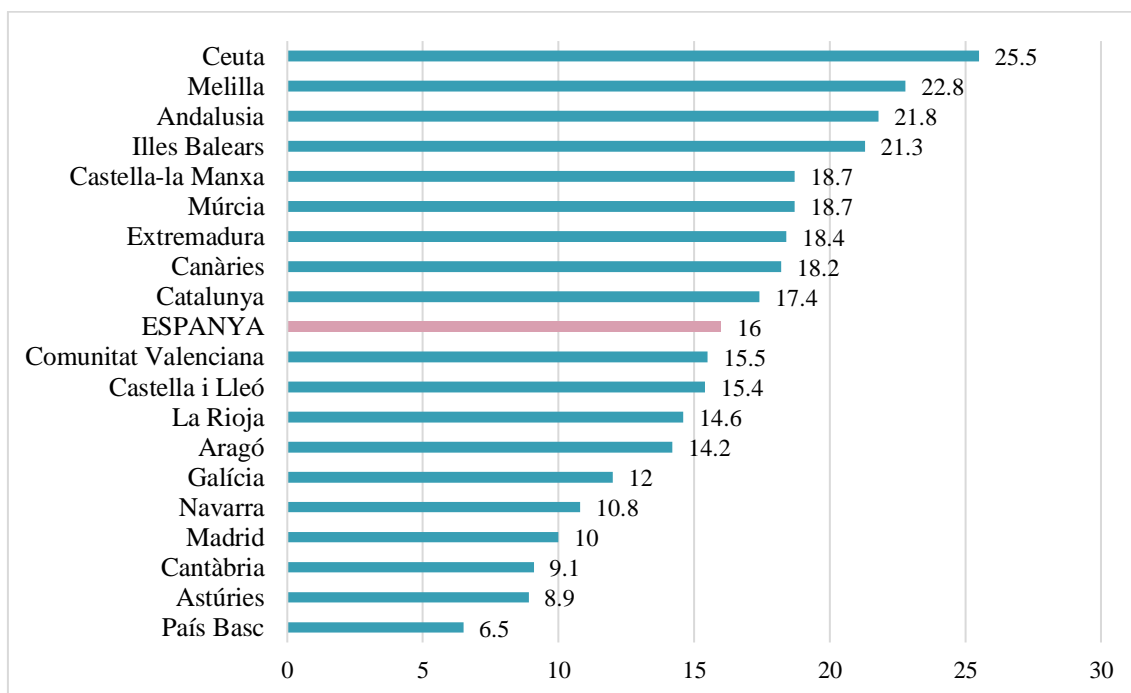
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (2020)

És observable que, amb tan sols un any, la població immigrant empadronada ha augmentat a totes les comunitats, a excepció de Ceuta. D'aquesta manera, cal destacar que els indrets amb més habitants estrangers són Catalunya, Madrid, Andalusia i la Comunitat Valenciana. No obstant això, si ho comparem amb el total de la població inscrita dins cada comunitat, les que tenen una major proporció d'estrangers són les Illes Balears, Catalunya i València (INE, 2020).

Aleshores, em sembla un tema d'estudi força interessant perquè la immigració és un fet que afecta cada vegada més a les Illes Balears. Viure a un poble com Sa Pobla m'ha permès tractar i observar aquest assumpte de primera mà, on les aules es caracteritzen per haver-hi una gran diversitat cultural.

Sovint, aquestes desigualtats causen preocupacions com l'abandonament escolar prematur. Certament, amb el pas dels anys aquest percentatge ha disminuït, situant l'any anterior en el 16,0% (Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2020). De tota manera, les Illes Balears és la quarta comunitat autònoma amb més abandonament escolar (21,3%), situada per darrere de Ceuta (25,5%), Melilla (22,8%) i Andalusia (21,8%). Ho podem observar al següent gràfic amb dades de l'any 2020.

Figura 2. Taxa d'abandonament escolar per comunitats autònomes.

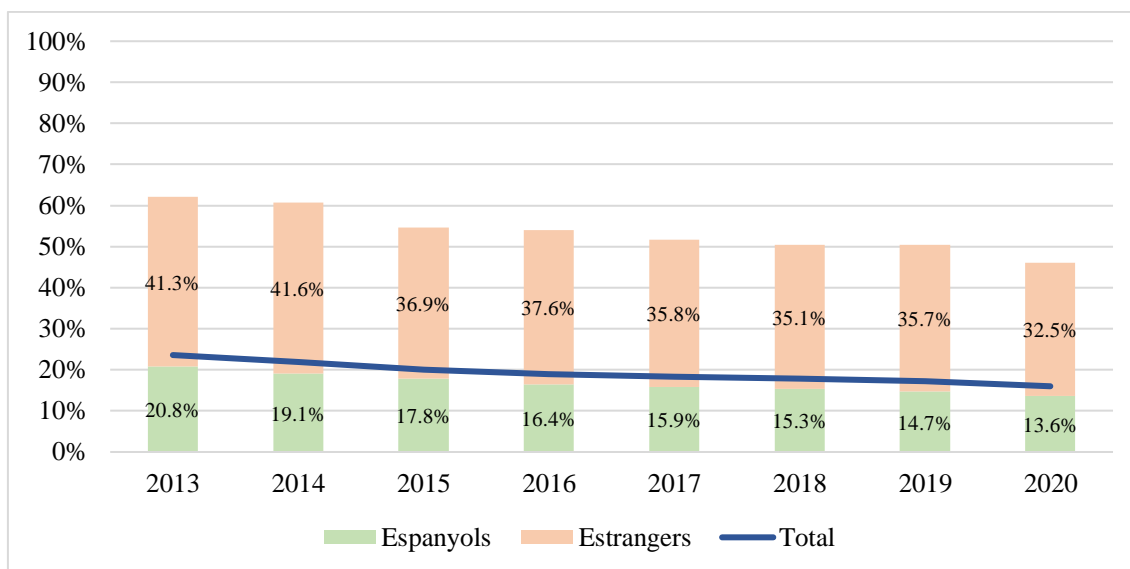

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'EDUCAbase

Nota: L'any 2020 es registra a Espanya el 16% d'abandonament escolar prematur.

Tristament, la taxa d'abandonament escolar entre els alumnes estrangers és més del doble que la dels espanyols. A la *figura 3* veiem com aquesta es dispara de manera abismal, duplicant així el fracàs escolar.

Figura 3. Evolució de l'abandonament escolar prematur per nacionalitat.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'EDUCAbase

És evident que, en aquest sentit, la tasca dels mestres hi juga un paper fonamental. Moltes vegades, els educadors transmeten baixes expectatives educatives als joves, la qual cosa fa que aquests percebin una falta de confiança (Carrasco et al., 2021).

Ens trobem davant una enorme problemàtica, els prejudicis, els quals impedeixen oferir una educació de qualitat, així com atendre les necessitats educatives de l'alumnat nouvingut. Per aquest motiu, en aquest treball es vol assenyalar que la formació docent és indispensable, com a mínim, al llarg dels cursos universitaris. Vivim en un món on cada vegada hi ha més fluxos migratoris i, per tant, hem de prendre esment de la influència que tenim per prevenir la deserció escolar. És per això que en l'actualitat es requereix un model basat en l'educació intercultural.

El que es pretén, doncs, és conscienciar a la comunitat educativa de manera immediata i aconseguir per fi un canvi de mirada envers la immigració per impedir el suplici que passen freqüentment aquests estudiants i les seves famílies. El present document aporta possibles actuacions i pràctiques educatives que, en un futur, pot posar en pràctica qualsevol educador.

Dit d'una altra manera, he elegit aquesta temàtica perquè se'm formulen una sèrie de preguntes intrigants i en vull conèixer les respostes. Estan preparades les escoles de Mallorca per fer front a la multiculturalitat? És possible una educació intercultural o es tracta d'una utopia? Tenim els recursos necessaris per integrar als alumnes nouvinguts? Aquests aspectes són la base del projecte.

2. Objectius

L'objectiu general d'aquest treball és proposar una guia de metodologies inclusives i interculturals adreçades als centres educatius que ho vulguin treballar a les aules. A partir d'aquestes línies d'actuació aportades a la comunitat educativa se cerca millorar l'educació de l'alumnat immigrant, atendre les necessitats d'aprenentatge de tots els infants i defugir de les desigualtats i discriminacions constants.

Lligat a això, els objectius específics que es volen assolir són els següents:

- Descriure la situació del municipi de Sa Pobla en temes poblacionals.
- Analitzar com és l'acollida dels estudiants nouvinguts a diversos centres de Sa Pobla.

3. Marc teòric

3.1. Fenomen migratori

Tot i que la migració no és un moviment social contemporani, aquest fenomen global es dona amb molta més força a partir de la darrereria del segle XX. De llavors ençà, són molts els desplaçaments que s'han anat produint des d'un lloc d'origen cap a un altre.

Arribats a aquest punt, és adient definir el concepte de migrant com a aquella persona que es canvia de residència habitual de forma temporal o permanent per dirigir-se a un nou destí, sigui dins del mateix país o a través d'una frontera internacional (Organización Internacional para las Migraciones, 2020).

A més, en funció del temps que es resideix al país estranger coneixem el migrant de llarg termini i el de curt termini. El primer fa referència a algú que es trasllada i viu al nou país durant almenys un any, mentre que el segon és per un període de mínim tres mesos, però inferior a un any. Així i tot, no s'hi consideren aquelles persones que es

desplacen amb fins de recreació, negocis, vacances, visites a familiars i amics o tractaments mèdics (Organización Internacional para las Migraciones, 2006).

Veiem, doncs, que el fet de viatjar per motius vacacionals o laborals no ens converteix en una persona migrant. És una qüestió que va més enllà del turisme esporàdic. En aquest treball, ens centrem concretament en aquells habitants que per diversos motius decideixen prendre un nou camí per un període de temps il·limitat o indeterminat.

La migració integra dos processos: l'emigració i la immigració. Són dues idees que cal matisar per a no confondre-les.

Emigrar suposa “Deixar el propi país per anar a viure en un altre” (Institut d’Estudis Catalans, s.d., definició 1) i, *immigrar*, “Venir a establir-se en un país que no és el propi” (Institut d’Estudis Catalans, s.d., definició 1). Aleshores, una persona que migra es converteix, a la vegada, en emigrant i immigrant perquè marxa de la seva terra i arriba a una altra. Es pot exemplificar amb un equatorià que s’estableix aquí. Segons la perspectiva de l’Equador és un emigrant, però des del punt de vista d’Espanya és un immigrant.

En efecte, Espanya passa de ser un país d’emigrants a un país receptor d’immigrants. Aquest succés modifica per complet les escoles i el seu funcionament. Els centres educatius es veuen immersos a profunds canvis perquè, a diferència d’abans, esdevenen espais amb molta més diversitat cultural (Garreta, 2011).

3.2. Per què és necessària una educació intercultural?

Encara que la diversitat ha estat sempre present dins l’àmbit educatiu, no podem negar que és molt més notòria des de l’arribada massiva d’alumnes amb distintes nacionalitats. En altres paraules, podem considerar-nos un país amb molta riquesa cultural i diversitat.

Freqüentment, la diversitat cultural és vista com un element negatiu i, fins i tot, perjudicial per als alumnes autòctons. Lligat a això, cal dir que l’any 2001, l’Organització de les Nacions Unides per a l’Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO) publica la *Declaració Universal de la UNESCO sobre Diversitat Cultural* on al·lega que aquesta és patrimoni comú de la humanitat. El racisme, la discriminació i les desigualtats es converteixen en un desafiament actual que hem de combatre i saber donar resposta. En aquest cas, l’educació intercultural n’és la peça clau.

Convé ressaltar que l'educació intercultural pretén oferir la igualtat d'oportunitats a tots, valorar la diversitat com un element enriquidor i superar el racisme.

Moltes vegades pensem que aquest tipus de model educatiu va dirigit únic i exclusivament als alumnes nouvinguts, però no és més que una falsa pretensió. Aquesta pràctica educativa ha d'anar adreçada a tots. Tot seguit, presentem una taula per aclarir-ho amb deteniment.

Taula 1. *Què és i què no és educació intercultural.*

NO ÉS	ÉS
Educació per a grups específics, educació compensatòria	Educació per a tots i totes: per a la societat en conjunt
Folklore (setmana intercultural, dia de la gastronomia, etc.)	Afecta totes les dimensions del procés educatiu
Exaltar les diferències	Valorar la riquesa de la diversitat
Evitar conflictes	Aprendre a aprendre dels conflictes
Ajuntar persones o grups	Promoure relacions entre persones

Nota. Amb la taula 1 es deixen clars els propòsits que realment persegueix l'educació intercultural i, alhora, es compara amb el que no pretén.

Font: Pangea (2019)

S'ha de basar, necessàriament, en els següents tres eixos (Generalitat de Catalunya, 2016, p.5):

- Igualtat: Garantir una educació bàsica i de qualitat per a tothom. Una educació més eficaç i més integradora, amb altes expectatives per a tothom, que ens iguali en oportunitats.
- Diversitat: Educar per aprendre a conviure en societats plurals i complexes, comprendre el món en tota la seva diversitat, compartir valors, valorar tothom i, per tant, també la seva llengua i cultura, remarcar allò que ens fa iguals, gestionar de forma positiva els conflictes i participar en un projecte de futur compartit.
- Identitat: Educar per contribuir a la construcció de personalitats madures i responsables, d'identitat múltiple, amb arrels i sentit de pertinença al territori

on viuen; capaces d'adoptar criteris que ajudin a prendre decisions i a gestionar complexitats.

Així doncs, aquests principis són els pilars bàsics per aconseguir una educació completament inclusiva. S'ha de veure aquesta situació com una oportunitat per enriquir-nos culturalment i establir un model adreçat a tots els alumnes. El respecte i la tolerància cap a la resta de companys són els valors que facilitaran una bona convivència dintre i fora de l'escola.

En els darrers anys s'ha vist incrementat l'odi cap a les persones immigrants, especialment a través de les xarxes socials. Per això, és important fomentar aquesta ensenyança perquè, contràriament, algunes conseqüències directes poden ser l'absentisme escolar, l'abandonament escolar prematur o l'exclusió social de les minories ètniques.

Afortunadament, disposem de la plataforma de l'Observatori Espanyol del Racisme i la Xenofòbia (OBERAXE), la qual ens dota d'informació sobre diversos projectes, enquestes, recursos, informes i estudis. Aquesta ambiciona combatre l'odi vers el racisme, la discriminació racial i la xenofòbia, entre d'altres.

Així doncs, en aquesta tasca transformadora, els centres educatius hi juguen un paper fonamental. Tal com diu Bona (2015), “n’hi ha que pensen que l'escola és un reflex de la societat. En canvi, d’altres pensem que és l'escola la que pot canviar aquesta societat, que és el millor camí per aconseguir-ho i construir un món millor” (p.8).

3.3. Abandonament escolar prematur

Es pot confirmar que l'abandonament escolar prematur és una de les grans inquietuds del Sistema Educatiu espanyol. Anys enrere, el diari espanyol *Expansión* va impressionar al país amb el següent titular: “*España registra en 2013 la tasa más alta de abandono escolar en la UE*” (Efe, 11 d’abril de 2014). Dit d’una altra manera, la situació era extremament espantosa amb un total del 23,6% de joves que es renegaven a continuar amb els estudis acadèmics després del primer cicle de l'Educació Secundària.

Malgrat això, aquest mateix any es va crear una mesura específica de prevenció, el Programa de Millora de l'Aprenentatge i del Rendiment (PMAR). Després d'analitzar l'impacte d'aquest, es confirma que el programa ajuda a prevenir l'abandonament

prematur, ja que al voltant d'un 12% segueix estudiant i, fins i tot, alguns acaben l'ESO (Mato et al., 2021).

A partir d'aquí es plantegen diverses qüestions: Per què els alumnes autòctons tendeixen a cursar més nivells educatius que els immigrants? Per què gran part dels nascuts a l'estranger no obtenen una titulació superior? És el moment de reflexionar sobre quins poden ser els motius d'aquest succés.

Sovint, la nostra societat considera que els estrangers no aspiren a continuar els estudis després de l'escolarització obligatòria, de tal manera que es diposita en ells menys confiança i suport. Però, és cert o és una fal·làcia? Els alumnes se senten molt recolzats per les seves respectives famílies. Contràriament, perceben que els professors tenen unes expectatives educatives més baixes i una manca de confiança en ells (Carrasco et al., 2021).

Sorprenentment per a molts, aquests infants reben més suport per part dels familiars que per part de la comunitat educativa. És una errada del personal docent no transmetre la mateixa seguretat a tots els estudiants.

Podem concloure que la interculturalitat ha de ser la base educativa des d'edats primerenques per evitar que, en un futur, aquests alumnes vulnerables abandonin la seva formació acadèmica. Altrament, els mestres han de prendre consciència del paper fonamental que tenen per prevenir aquesta situació.

3.4. El dret a l'educació inclusiva

L'educació és un dret humà que es va reconèixer l'any 1948. Així i tot, al llarg d'aquests anys s'ha concebut amb diferents models i millores que no han afavorit ben bé a tots els estudiants. Per això, avui dia tenim present la importància d'oferir aquest dret a l'educació, però no a una qualsevol, sinó a una de qualitat.

La Declaració Universal dels Drets Humans recolza l'educació de qualitat com un dret bàsic i l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 4 (ODS 4) sol·licita que aquesta sigui inclusiva i equitativa.

Aleshores, la inclusió és un concepte recent que sorgeix als anys 90 arran d'un període on el paradigma educatiu va tenir per tendència l'exclusió, després la segregació i, posteriorment, la integració. Per tant, la inclusió pretén substituir el terme d'integració, ja que amb aquesta pràctica educativa no es va saber donar resposta a la realitat de les

aules. És observable que amb el temps hem passat de l'homogeneïtat a les escoles a la diversitat. Per aquest motiu, aquestes tres propostes educatives no són aptes per fer front a l'heterogeneïtat i, en conseqüència, per a atendre a tot l'alumnat.

Sembla ser, doncs, que l'educació inclusiva és la manera més apropiada per gestionar aquesta situació. Aquesta no va adreçada únicament als grups més vulnerables o a la població amb algunes dificultats d'aprenentatge. És una proposta dissenyada per transformar l'actual sistema educatiu a fi que tots els estudiants tinguin oportunitats per desenvolupar-se plenament sense restriccions ni limitacions. Tot i això, és cert que aquests alumnes s'enfronten a riscos de segregació, marginació o fracàs escolar (Echeita, 2017).

L'objectiu és que tots els alumnes, sense excepcions, aconseguixin tenir èxit a l'escola i evitar l'exclusió d'aquests (Muntaner, Rosselló i De la Iglesia, 2016). La cultura, l'ètnia i la religió dels infants no han de suposar, en cap cas, una barrera per al seu aprenentatge. En definitiva, la comunitat educativa ha de lluitar per un posicionament clar cap a l'educació inclusiva i no ha de parar fins que l'exclusió sigui cosa del passat. Dit això, només serà possible si es té com a base l'equitat i la igualtat d'oportunitats.

3.5. De la integració cap a la inclusió

El dret a l'educació és el dret a l'educació inclusiva. Aquesta té com a finalitat reduir l'exclusió social que sofreixen alguns estudiants regularment i oferir una educació justa i equitativa on tots poden participar.

A vegades, fem una mala comprensió del terme inclusió i el confonem amb el d'integració. Per això, hem de tenir present ambdós conceptes, ja que no són ben bé el mateix.

La integració té lloc quan tots els alumnes reben una educació en el mateix lloc i tant les metodologies didàctiques com les institucions educatives no pateixen canvis o transformacions (Leiva, 2013). Dit això, la integració fa referència a la presència dels alumnes dins l'aula, deixant de banda la seva participació i progrés.

En canvi, la inclusió va més enllà perquè pretén respondre a les necessitats educatives de tots els infants tenint en compte la participació de tots i reduint l'exclusió tant dins com fora de l'escola (Leiva, 2013).

La diferència més evident entre aquestes dues idees radica en el fet que la inclusió realitza canvis en les estratègies d'ensenyament i modifica continguts o enfocaments, fet que ens condueix a una educació de qualitat.

A la taula següent podem veure clarament les dissemblances.

Taula 2. *Diferència entre integració i inclusió.*

INTEGRACIÓ	INCLUSIÓ
És un model centrat en els alumnes amb un diagnòstic	Aquest model va dirigit a tots els alumnes
Cerca la igualtat	Persegueix l'equitat
Dona importància a la presència de l'infant i a la seva integració social	Té en compte la presència, participació i progrés de l'infant
No es realitzen canvis en el sistema	Existeixen canvis i modificacions en les metodologies didàctiques
La diversitat es considera una connotació negativa per a l'aprenentatge	La diversitat és un element enriquidor (aprenentatge més significatiu)

Font: Elaboració pròpia

En definitiva, l'educació inclusiva planteja una educació per a tots, independentment de factors com l'edat, el gènere, la raça o, en aquest cas, la condició migratòria dels estudiants. L'objectiu sempre ha de ser incloure'ls a tots, en lloc d'integrar-los.

3.6. Marc legislatiu

Pertànyer a una minora ètnica pot portar conseqüències negatives per als infants que es matriculen a l'escola. Per això, des de sempre ha estat necessària l'existència d'una legislació a fi de contemplar els drets de tots els individus.

Aleshores, sorgeixen diversos interrogants sobre la jurisdicció que regeix el nostre sistema educatiu: es tenen en compte als immigrants? Es disposa d'alguna llei que afavoreixi la situació d'aquests? Es tenen en consideració les seves necessitats educatives? Breument, cal fer esment específic del marc legislatiu que afecta aquests alumnes.

L'any 1978, la Constitució espanyola estableix que “tots tenen el dret a l'educació i es reconeix la llibertat d'ensenyament” (Art. 27), de tal manera que no es fan distincions o discriminacions per lloc d'origen.

Més endavant, la Llei Orgànica 8/2000, de 22 de desembre, de reforma de la Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social determina el següent:

Todos los extranjeros menores de dieciocho años tienen derecho y deber a la educación en las mismas condiciones que los españoles, derecho que comprende el acceso a una enseñanza básica, gratuita y obligatoria, a la obtención de la titulación académica correspondiente y al acceso al sistema público de becas y ayudas. (art. 9)

Dos anys més tard, La Llei Orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de Qualitat de l'Educació, proclama que els estrangers disposen dels mateixos drets que els alumnes espanyols. La majoria de nouvinguts no coneixen ni dominen la llengua. Per aquest motiu, aquesta llei cerca alternatives.

Las Administraciones educativas favorecerán la incorporación al sistema educativo de los alumnos procedentes de países extranjeros, especialmente en edad de escolarización obligatoria. Para los alumnos que desconozcan la lengua y cultura españolas, o que presenten graves carencias en conocimiento básicos, las Administraciones educativas desarrollarán programas específicos de aprendizaje con la finalidad de facilitar su integración en el nivel correspondiente. (art. 42)

Tot seguit, l'article 1 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, fa referència a l'equitat amb la finalitat que “garanteixi la igualtat d'oportunitats, la inclusió educativa i la no-discriminació i actuï com a element compensador de les desigualtats personals, culturals, econòmiques i socials”. Recordem que l'equitat és un valor imprescindible per aconseguir una educació justa i igualitària. També apareix un principi entorn de la diversitat, un eix bàsic de l'educació intercultural.

Finalment, es modifica la LOE i s'aprova la Llei Orgànica 8/2013, de 8 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa. Aquesta pretén fer front a la taxa d'abandonament escolar prematur i anuncia com ha de ser el model educatiu ideal. “Solo un sistema educativo de calidad, inclusivo, integrador y exigente, garantiza la igualdad de oportunidades y hace efectiva la posibilidad de que cada alumno o alumna desarrolle el máximo de sus potencialidades”.

Hem de promoure canvis i impulsar noves lleis amb l'objectiu de millorar la qualitat educativa i oferir la plena inclusió a tots els estudiants dins l'aula ordinària.

3.7. El currículum des d'una perspectiva intercultural

Sabem que dins l'àmbit educatiu s'han de modificar diversos components per assolir una educació intercultural i un d'aquests n'és el currículum. No obstant això, no s'ha de canviar únicament a les escoles on hi ha un alt índex d'immigració. I per què? Doncs, perquè tots els alumnes tenen dret a adquirir competències socials necessàries per al segle XXI, com l'empatia, solidaritat, respecte i tolerància cap a la resta de cultures. Ens trobem davant una societat totalment pluricultural i hem d'aprendre a conviure-hi. Així com diu la Generalitat de Catalunya (s.d.):

L'educació intercultural no s'ha de plantejar com una qüestió que només afecta aquells centres amb alumnat de diferent procedència cultural, sinó que és un element fonamental del currículum de tot l'alumnat ja que posa de manifest la necessitat de treballar per construir un model de societat obert, democràtic, respectuós i cohesionador. (p.1)

La interculturalitat no s'ha de treballar com un contingut aïllat, sinó a totes les àrees del currículum. Per tant, no hem d'oblidar que és un contingut transversal que s'ha de desenvolupar al llarg de tota l'etapa educativa. Només així s'aconseguirà estimular habilitats com el pensament crític i la reflexió, molt importants en l'actualitat.

De fet, és necessari que els materials curriculars (Generalitat de Catalunya, 2016, p.9):

- Posin de relleu la necessitat d'aprendre a ser i aprendre a conviure.
- Proposin activitats que permetin aprendre a valorar i respectar la diferència.
- Ressaltin els valors compartits.
- Proposin activitats que tinguin en compte la necessitat d'identificar i erradicar estereotips i prejudicis, així com actituds discriminatòries.
- Exemplifiquin l'aplicació d'estratègies i metodologies socioafectives que permetin al professorat acompanyar l'alumnat, tant en la seva construcció identitària com en l'aprenentatge d'un civisme crític, respectuós i responsable.

No es tracta de deixar de banda els objectius establerts pel currículum, sinó suggerir propostes que puguin enriquir-lo. En conclusió, ens hem de recolzar en un currículum obert i flexible per tal que els nins i nines tinguin coneixement i respecte cap a les altres cultures. D'aquesta manera, estarem més a prop de reduir l'exclusió social dels alumnes que pertanyen a minories ètniques.

3.8. Formació de la comunitat educativa

Com s'ha anat dient constantment, les escoles s'han convertit en espais completament pluriculturals. Conseqüentment, la societat actual reclama als centres una reforma cap a l'educació intercultural, però per avançar dins aquest pla és indispensable l'atenció a la diversitat existent.

En altres paraules, la interculturalitat és un repte on es veuen implicats els mestres. Per aconseguir-lo es requereix que aquests es formin constantment per conèixer eines o activitats i adquirir habilitats i coneixements per fer-hi front.

Moltes vegades, el professorat no s'assabenta de la influència que té per evitar el fracàs escolar. Per tot això, qualsevol mestre ha de tenir bones actituds i aptituds per ser capaç d'atendre i acompanyar al seu grup d'estudiants en aquest context.

Però, estan prou preparats per fer front a aquesta demanda? Segons un estudi d'investigació de Leiva (2012), el professorat té pocs coneixements en interculturalitat perquè manquen formacions inicials. Al llarg de la carrera universitària gairebé no se'ls forma en aquesta competència perquè és un contingut poc present o significatiu. Llavors, és adient que els centres facin formacions que impliquin a tot el personal docent, ja que, malauradament, hi ha mestres que mai n'han realitzat una d'aquest tipus.

Així i tot, altres agents de la comunitat educativa com els alumnes i les famílies també han de rebre algun tipus de formació per disminuir els prejudicis, la discriminació i la marginació que impregna encara la mentalitat de molts.

3.9. Plans d'actuació

Davant la presència d'un nombre elevat d'immigrants, les escoles s'han trobat amb la necessitat d'elaborar noves actuacions i solucions per facilitar l'adaptació i la inclusió dels nouvinguts.

Respecte a l'escolarització, hi trobem algunes mancances principals que afecten, generalment, a aquest alumnat. Entre aquestes hi trobem les lingüístiques (desconeixement de la llengua vehicular), les curriculars (alguns no han estat matriculats mai i presenten retards escolars importants) i les tutorialis (afecten la seva integració en l'entorn educatiu i social) (García, 2009). Cal parar atenció a les seves necessitats educatives i implicar a les famílies en aquest procés.

Aleshores, un pla d'acollida és un conjunt d'actuacions que tenen com a finalitat afavorir l'adaptació dels alumnes que arriben als centres. Certament, tota la comunitat educativa és responsable de dur a terme aquest protocol. Va dirigit als estudiants que venen d'altres països i a aquells que presenten una manca en la competència lingüística de la llengua oficial del territori.

Aquest procés es divideix en cinc parts: abans de l'arribada de l'alumne nou, la primera reunió amb la família, la previsió de les primeres decisions, l'arribada al centre escolar i el pla d'intervenció individual (Departamento de Educación, 2020).

Així doncs, abans que el nouvingut arribi hi ha diversos quefers: planificar tasques i encarregats, recopilar informació de l'alumnat, compartir aquestes dades amb el personal docent i preparar l'acollida al centre i a la classe.

En segon lloc, es té un primer contacte amb el pare i mare de l'infant. Aquesta reunió és molt important per conèixer-los en profunditat i informar-los del funcionament del centre. Si els familiars no coneixen l'idioma es pot optar per la presència d'una persona traductora.

La següent passa és començar a prendre algunes decisions com l'escolarització a un curs o grup determinat, encara que el més recomanable és que vagi amb nens de la seva edat. Després de fer-li una avaluació inicial s'organitzen els suports que necessita. Aquestes ajudes varien en funció del seu domini lingüístic de la llengua oficial i d'altres necessitats en el vessant emocional o social.

Arribats a aquest punt, el paper del tutor és molt important per tal que l'alumne tingui una bona acollida. Per beneficiar el seu benestar durant el primer dia és convenient realitzar activitats de presentació.

En darrer lloc, es planteja un pla d'intervenció individual a partir de l'avaluació inicial de l'alumne per atendre'l en el seu procés d'ensenyament-aprenentatge. Per tant, es fa una programació conjunta dels continguts curriculars i la llengua vehicular, fent un seguiment cada trimestre.

Paral·lelament, el Programa d'Acollida Lingüístic i Cultural (PALIC) és una pràctica posada en marxa a moltes escoles de les Illes Balears. La Conselleria d'Educació i Cultura imposa aquesta mesura per donar resposta als estrangers que no tenen cap coneixement de la llengua catalana. Al Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB) apareix:

Orden del consejero de Educación y Cultura de día 14 de junio de 2002, por la cual se regula la elaboración y ejecución del Programa de acogida lingüística y cultural dirigido al alumnado de incorporación tardía al sistema educativo de las Illes Balears que cursa estudios en los institutos de educación secundaria.

A partir d'aquest s'estableixen les actuacions adients perquè qualsevol alumne estranger, fins i tot, aquells d'incorporació tardana, puguin sentir-se part o membres de la comunitat educativa. Tal com indica el BOIB (art. 4), els objectius d'aquest és que els immigrants:

- Aprenguin a expressar en català les formes lingüístiques dels conceptes que tenen interioritzats en la seva llengua materna [...], amb la finalitat de no reduir els aprenentatges per desconeixement de l'idioma i augmentar les competències lingüístiques que els permetin la realització de tasques acadèmiques i socials.
- Reconeixin les característiques culturals personals i les que defineixen tant la cultura pròpia de les Illes Balears com d'altres de l'entorn.
- Desenvolupin les habilitats lingüístiques i socials necessàries per a la interacció amb els altres companys i les persones adultes.
- Incrementin el seu sentit de pertinença a una cultura nova, la del territori que els acull, assumint la seva incorporació a ella com un enriquiment de les seves possibilitats personals com a membres de la societat de les Illes Balears.

Altrament, trobem un programa a nivell estatal adreçat a la població marroquina: el Programa de Llengua Àrab i la Cultura Marroquina (PLACM). És una estratègia realment bona perquè si aquest alumnat té una certa competència lingüística en la primera llengua és molt més fàcil que puguin adquirir una segona. Aleshores, té tres objectius principals (Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme, 2018, p.5):

- Afavorir l'ensenyament de la llengua àrab i la cultura marroquina a l'alumnat marroquí i d'altres orígens que hi estigui interessat, escolaritzat en centres educatius de l'Estat espanyol d'ensenyament primari i secundari.
- Desenvolupar valors de tolerància i solidaritat per aconseguir la inclusió escolar i sociocultural de l'alumnat d'origen marroquí al Sistema Educatiu Espanyol i a la societat.

- Proporcionar a l'alumnat marroquí una formació que li permeti preservar la seva identitat i viure la seva cultura respectant la del país d'acollida.

Es pot implementar com a activitat extraescolar o durant la jornada lectiva. Fer-ho en horari lectiu (mínim una hora i mitja setmanal) és el més idoni per a les escoles amb un percentatge elevat d'alumnat marroquí. L'aplicació correcta d'aquest pla pot contribuir a reduir l'abandonament escolar dels infants marroquins.

Aquesta activitat es recull a la Programació General Anual del centre (PGA), un document on es concreta la planificació de cada curs escolar amb relació a l'organització i funcionament general de l'escola. També apareix redactat en el Projecte Lingüístic.

4. Metodologia

Per a realitzar el treball s'ha fet una anàlisi documental, és a dir, una recerca bibliogràfica amb l'objectiu de conèixer en profunditat els conceptes relacionats amb l'educació intercultural i inclusiva.

Val la pena dir que es fa ús principalment de fonts secundàries per aconseguir una fonamentació teòrica més detallada sobre el tema, la qual cosa permet el desenvolupament del marc teòric. Es basa en la consulta de fonts bibliogràfiques recents, com per exemple, articles de revista, llibres o publicacions periòdiques. Aquesta recerca s'efectua a partir de bases de dades com *Dialnet* o *Google Académico*.

En altres paraules, es parteix de fonts fiables i verificables per tenir coneixement dels plans d'acollida dels centres. Una vegada fet això, es procedeix a analitzar les dades, interpretar-les i extreure'n les conclusions pertinents per poder establir unes línies d'actuació.

Es prossegueix a fer una investigació empírica de la situació actual de Sa Pobla per a la construcció d'uns resultats.

Dit això, es realitza una recerca de camp pròpia que gira entorn de dues preguntes: Quina és la situació migratòria de Sa Pobla? Com actuen les escoles d'aquesta zona davant la diversitat cultural? A partir d'aquí es realitza un estudi amb una metodologia de recerca mixta.

Aleshores, s'elabora una investigació quantitativa, concretament una anàlisi estadística de la situació demogràfica del poble per tal de veure l'evolució que hi ha hagut en qüestió de dos anys (2018-2020).

4.1. Instrument: l'entrevista

Tot seguit, destaca una tècnica d'investigació qualitativa: l'entrevista. És una font primària molt útil perquè proporciona informació de primera mà i, a la vegada, ens serveix per tenir noció de la realitat educativa que ens envolta. He escollit aquest instrument per l'oportunitat que ofereix d'aclarir dubtes al moment i l'obtenció d'una informació més completa i íntegra (Díaz et al., 2013).

L'entrevista consta d'un total de vint preguntes. Majoritàriament, aquestes són extretes de FERE-CECA (2007), tot i que algunes són polides. Així doncs, el procés seguit per a la seva elaboració ha consistit, primerament, en la selecció de les qüestions més transcendents d'acord amb els objectius. Posteriorment, s'han modificat o agregat d'altres en funció dels interessos a fi de profunditzar, especialment, en els projectes i plans d'acollida.

El propòsit és entrevistar a diferents directors de centres educatius de Sa Pobla per conèixer les actuacions que es duen a terme per a atendre als immigrants. No obstant això, només ha estat possible fer-ne dues perquè m'he trobat amb la negativa d'un centre i amb la impossibilitat de contactar amb un altre.

Una entrevista s'ha dut a terme de manera presencial, la qual he enregistrat per poder analitzar-la detingudament, mentre que l'altre centre m'ha fet arribar les respostes via correu electrònic.

Aquest instrument és creat basant-se en un objectiu del treball: conèixer com és l'acollida dels immigrants.

4.2. Fases

Per a l'elaboració d'aquest treball s'han seguit un total de quatre fases. Aquestes han permès l'obtenció d'uns bons resultats.

La primera de totes es basa en l'anàlisi de la situació de Sa Pobla en temes poblacionals. Dins aquesta primera fase hi ha una tasca: l'obtenció de les dades estadístiques del municipi. Després d'anar a l'Ajuntament s'aconsegueix aquesta

informació dels anys 2018 i 2020 gràcies a l'aportació del cap de departament de Població.

Tot seguit, es procedeix al disseny i realització de l'instrument, en aquest cas, l'entrevista. Una vegada elaborat, es contacta amb els centres educatius del poble via telefònica o per correu electrònic. Quan s'arriba a un acord de la data, hora i lloc, es realitzen les entrevistes.

Posteriorment, es realitza una anàlisi de les dades i resultats obtinguts d'aquest instrument. A partir de la lectura intensiva de les entrevistes transcrites es du a terme un procés de reflexió a través del qual es fa una cloenda.

Per acabar, després de fer una recerca en línia (*Internet*) intensa es fa una proposta d'algunes línies d'actuació. Més concretament, es tracta de diferents metodologies que permeten fomentar l'educació intercultural dins les aules.

4.3. Mostra

Per a la mostra es seleccionen cinc centres educatius de Sa Pobla, quatre públics i un concertat. Cal dir que són centres d'una única línia o dues. No obstant això, enguany s'han hagut de desdoblar cursos a causa de la pandèmia, havent-hi així fins a tres línies a alguns grups concrets. Dit això, el nombre d'alumnes matriculats oscil·len entre els 241 i 476.

D'aquestes peticions, només he obtingut una resposta de quatre escoles. Tot i que he rebut la negativa per part de dues d'aquestes, afortunadament, les restants m'han permès fer l'entrevista.

5. Resultats

5.1. Sa Pobla, un poble amb un alt índex d'immigració

5.1.1. Anàlisi estadístic de la població per nacionalitat

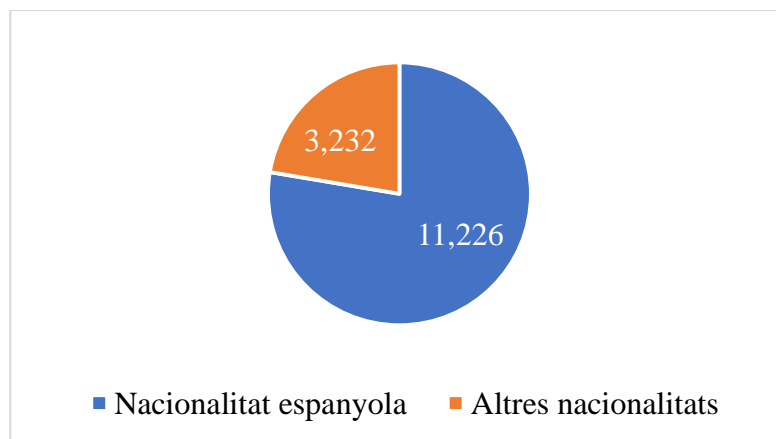
En els darrers cinquanta anys, les Illes Balears han passat de ser terra d'emigrants a convertir-se en un dels principals receptors d'immigrants. Tot i que en un principi aquest fenomen va ser motivat per causes residencials, ara mateix és per motius laborals (Salvà, 2009).

Sa Pobla és un poble conegut, sens dubte, per l'elevada immigració que presenta. Amb els anys, ha experimentat canvis significatius en temes poblacionals a causa de l'afluència dels grans fluxos migratoris. Aleshores, s'ha convertit en un dels municipis de Mallorca amb més percentatge de població estrangera.

Encara que aquest increment no és tan notable com fa una sèrie d'anys, hi continuen venint estrangers de tot arreu. Tot seguit, realitzem una anàlisi de dades estadístiques de la localitat poblada, fent una comparativa entre el 2018 i 2020.

En la següent figura veiem representada la població total al llarg de l'any 2018. D'un total de 14.458 habitants, 11.226 tenen la nacionalitat espanyola i 3.232 en tenen altres.

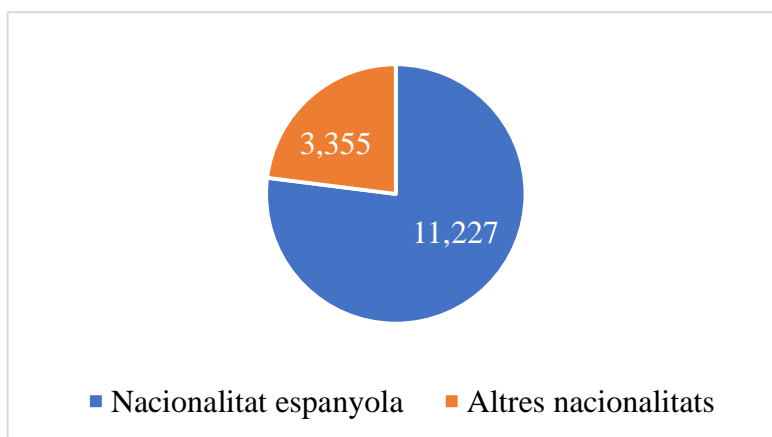
Figura 4. Habitants de Sa Pobla al 2018.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ajuntament.

D'altra banda, les dades de l'any 2020 indiquen que hi ha 14.582 habitants. D'aquests, 11.227 són espanyols i els 3.355 restants són estrangers. Representen, doncs, un 23% de la població.

Figura 5. Habitants de Sa Pobla al 2020.

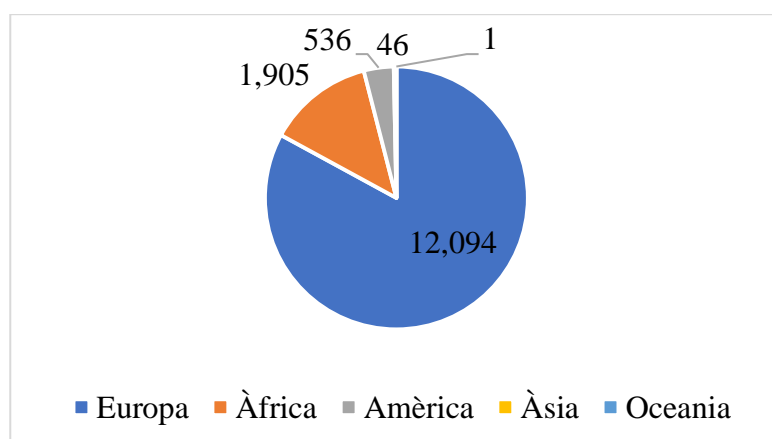

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ajuntament.

Si ens fixem bé, entre aquests dos anys hi ha hagut un augment de 124 habitants. No obstant això, la població espanyola es manté en els mateixos nombres. Per tant, són els immigrants qui incrementen el total. Aquest és el futur que se'ns presenta: un creixement constant de residents amb distintes nacionalitats.

Segons les dades de l'any passat, la majoria d'aquests provenen del continent europeu (82,9%), africà (13,1%) i americà (3,7%). Contràriament, d'Àsia i d'Oceania n'hi ha molt pocs.

Figura 6. Distribució dels habitants de Sa Pobla per continents (2020).

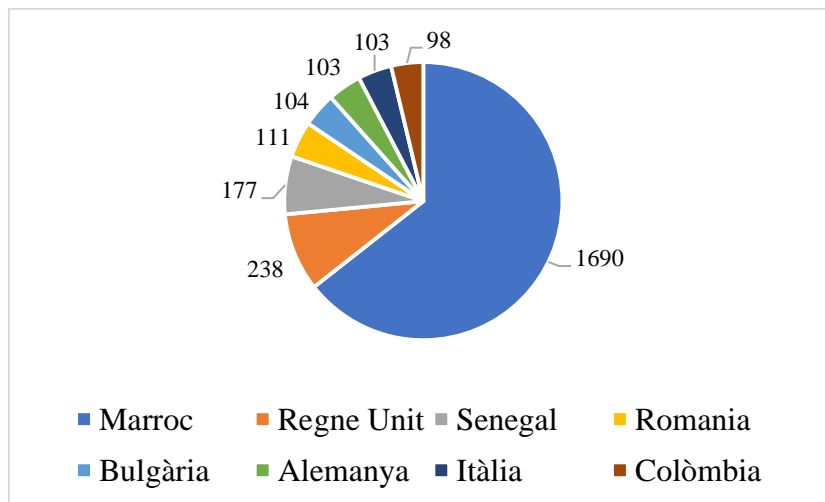

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ajuntament.

Finalment, podem parlar de les vuit nacionalitats més abundants. Així doncs, la major part dels immigrants són procedents de Marroc (1.690), convertint-se així en el col·lectiu més nombrós. En segon i tercer lloc, s'hi situen el Regne Unit (238) i Senegal

(177). Per sota, hi ha Romania (111), Bulgària (104), Alemanya (103), Itàlia (103) i Colòmbia (98).

Figura 7. *Habitants de Sa Pobra per nacionalitat (2020).*

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ajuntament.

Amb la presentació d'aquestes dades es vol evidenciar l'increment poblacional d'estrangers al poble. És un repte al qual hem de fer front. Per aconseguir-ho, s'han de posar en marxa mesures i plans com el Programa d'Acolliment Lingüístic i Cultural (PALIC) per intentar donar resposta a tot l'alumnat nouvingut.

5.2. Són centres interculturals les escoles de Sa Pobra?

Al municipi de Sa Pobra hi ha un total de sis centres educatius d'educació infantil i primària: CEIP Son Basca, CEIP Sa Graduada, CEIP Tresorer Cladera, CEIP Vialfàs, CEIP Nou i Col·legi Sant Francesc d'Assís. Les cinc primeres són escoles públiques, mentre que la darrera és concertada.

Interessa saber si aquests col·legis parteixen de valors inclusius i interculturals. Per això, primer fem una anàlisi d'aquests centres i del seu context proper. Per esbrinar-ho, es realitza una entrevista a les directores. Finalment, s'estudien els resultats obtinguts.

Cal destacar que un d'aquests centres esmentats és una escola modular provisional en espera a la construcció d'un nou centre. Mentrestant, només hi ha quatre aules per a nins de 3 i 4 anys. En aquest cas, no es planteja realitzar cap entrevista.

Dit això, d'aquestes cinc escoles restants, s'ha aconseguit fer l'entrevista a dues, mentre que a les altres no s'ha pogut per motius de falta de resposta o negativa.

5.2.1. Anàlisi dels centres i del context

5.2.1.1. CEIP Son Basca

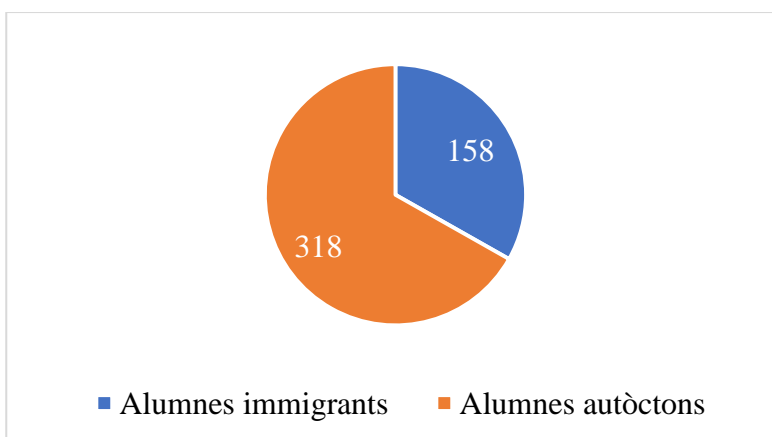
És un centre situat al carrer Mestre Arabí (18), als afores de Sa Pobla, a la ronda sud, devora el poliesportiu municipal.

La comunitat educativa la defineix com una escola integradora, de tal manera que vol atendre la diversitat de l'alumnat donant respostes diferents a les necessitats de tots els infants del centre. A més, alguns valors que consideren prioritaris i fonamentals són la tolerància, la convivència, el respecte entre les persones i els valors democràtics i participatius per aconseguir una escola on no hi hagi cap tipus de discriminacions.

Respecte a l'entorn social d'aquest, podem dir que el poble ha experimentat un alt índex d'immigració en els darrers anys. Aquest fet es veu clarament reflectit al centre amb la presència d'un elevat nombre d'alumnes de diferents procedències i cultures. També ha augmentat de manera considerable el nombre de nens que es van incorporant al llarg del curs, alguns d'aquests sense haver estat escolaritzats abans.

Actualment, hi ha un total de 476 alumnes. D'aquests, 318 són espanyols i els 158 restants són immigrants.

Figura 8. Total d'alumnes al CEIP Son Basca.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes a l'entrevista.

Disposa d'un pla d'acollida amb actuacions per donar resposta a l'alumnat nouvingut. Més endavant, en parlem amb més detall.

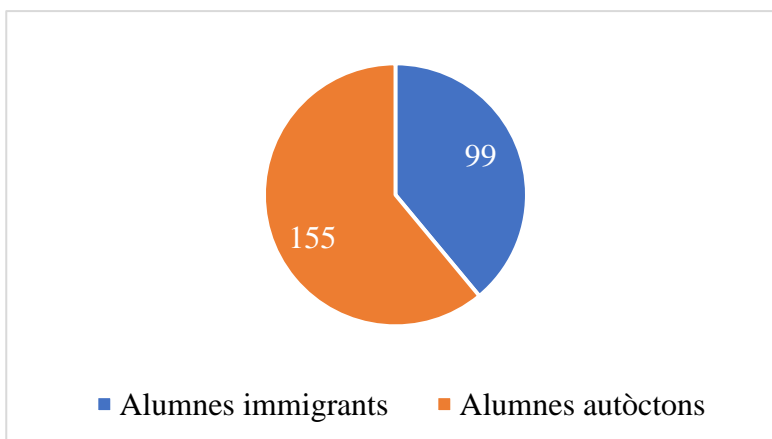
5.2.1.2. CEIP Sa Graduada

Aquesta escola es troba al carrer Fadrins (s/n).

Com a trets d'identitat, destaquem l'educació en la convivència i l'educació en valors universals, vàlids per a la societat a què aspirem. Aleshores, els principis que defineixen la interrelació entre els pares, els mestres i els alumnes a la institució escolar són la solidaritat, el pluralisme ideològic, la creença en la llibertat de les persones i l'escola inclusiva, entre d'altres.

La diversitat cultural també és evident a aquest centre. A hores d'ara, compta amb un total de 254 alumnes. Dins d'aquests, hi ha 99 alumnes estrangers repartits entre educació infantil (36) i primària (63), tal com es pot veure al següent gràfic.

Figura 9. Total d'alumnes al CEIP Sa Graduada.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes a l'entrevista.

L'any passat es va aprovar el pla d'acollida en claustre, tot i que encara no s'ha posat en marxa.

5.3. Anàlisi de les entrevistes

En aquesta secció ens adrecem a analitzar les dues entrevistes realitzades a les directores del CEIP Son Basca i CEIP Sa Graduada per extreure'n unes conclusions determinades. L'objectiu és entendre en profunditat les situacions migratòries actuals, les principals barreres que es troben en el seu aprenentatge i les actuacions dutes a terme per part del centre en conseqüència a aquest fet.

Dit això, cal dir que ambdues escoles presenten una mitjana d'aproximadament un 33% i 39% d'alumnes estrangers. Tot i que l'escola Graduada presenta un nombre total d'alumnes inferior a Son Basca, aquest primer té un major percentatge de nens i nenes de distintes nacionalitats.

Majoritàriament, els infants són procedents del Marroc, encara que també n'hi ha d'altres d'Àfrica (Mali), Amèrica del Sud (Veneçuela), nord d'Europa (Bielorússia i Polònia) i alguna família d'Àsia Occidental (Síria).

Coincideixen en el fet que hi ha dificultats a l'hora de tractar amb les famílies. El principal motiu és la barrera idiomàtica perquè tant els pares com les mares desconeixen la llengua catalana i, per tant, no hi pot haver una comunicació i intercanvi d'informació. Per fer front a aquesta problemàtica es precisa una persona traductora. No obstant això, n'hi ha una en tot el poble i només compten amb la seva ajuda una vegada al mes. És totalment insuficient. Aleshores, aquesta falta de recursos impedeix la relació escola-família i, és possible que la diferència cultural també.

Lligat a això, es pot dir que, generalment, els parents estan contents pel tracte rebut, ja que els centres procuren recolzar-los sempre que és possible. Emperò, algunes vegades s'han queixat de racisme. Sol ser una preocupació perquè aquesta tendència o actitud pot portar conseqüències negatives per als seus fills al moment d'adaptar-se i incloure's dintre de la comunitat educativa.

Paral·lelament, l'alumnat mostra certes necessitats educatives i dificultats en la seva integració o aprenentatge que venen donades per diverses raons. Evidentment, la primera és la manca de competència lingüística d'aquests estudiants, ja que molts tenen el català o castellà com a segona llengua o, fins i tot, tercera. Hem de contemplar, doncs, que per a ells és una situació extremament difícil perquè pensen i raonen amb un altre idioma (àrab, polonès, bielorús...).

Altres entrebancs són les necessitats d'acompanyament emocional i la falta de suport familiar en els aspectes educatius. A casa no reben cap mena d'ajuda perquè les famílies no entenen res i tampoc poden permetre's pagar un mestre de repàs o d'acadèmia. En darrer lloc, hi ha mancances en l'àmbit social que no els permet integrar-se completament. Tal vegada, dins l'entorn escolar es treballa molt la inclusió de tothom, però a fora, la socialització d'aquests queda totalment desamparada, ja que no tenen els recursos suficients per assistir a extraescolars i estar amb els companys de classe.

Tot seguit, ens disposem a parlar de com es senten els alumnes autòctons respecte a l'arribada i la presència de nens i nenes d'altres indrets del món. En aquest cas, ambdues directores consideren que no tots valoren positivament aquest pluralisme cultural. Això depèn realment de cada realitat familiar, de tal manera que és a mesura que els infants es fan grans quan comença a haver-hi una segregació. No mostren gaire interès per conèixer les altres cultures perquè alguns les veuen pejoratives. Això varia en funció de les creences i comportaments de cada casa.

A continuació, cal afegir que aquests alumnes solen aconseguir un rendiment acadèmic inferior a la resta. Les causes són notòries: el desconeixement de la llengua vehicular i la falta d'implicació familiar. Així i tot, això no implica que tardin més anys a acabar l'educació primària. La repetició no és un factor clau d'èxit. A més, es compta amb recursos adients per gestionar-ho de la millor manera possible.

No oblidem que per a afavorir l'acollida d'aquests membres és necessari que l'escola hagi desenvolupat un pla específic, el Programa d'Acolliment Lingüístic i Cultural (PALIC). Els dos centres educatius exposats en tenen un d'elaborat. Per una banda, Son Basca el va preparar el febrer de l'any 2017, mentre que Sa Graduada ho va fer el juny de l'any passat.

Els eixos d'actuacions d'aquests dos plans són molt semblants. Comencen per un primer contacte amb la família. A aquesta reunió es recullen les dades de l'alumne en qüestió i, a més, els pares són informats del funcionament, serveis i horaris de l'escola.

El protocol de Sa Graduada, a diferència del de Son Basca, estableix que abans que el nen s'incorpori, s'escollirà a una persona de referència, amb la qual tindrà més relació durant els primers dies. Així, el dia que l'infant arriba, l'equip directiu l'adscriu provisionalment a un curs i grup concret. Posteriorment, es realitza l'avaluació inicial per

conèixer les seves competències. Finalment, el tutor fa un traspàs d'informació a l'equip docent del cicle i s'arriba a un acord per assignar-lo de manera definitiva a un curs.

La preparació a l'entrada a l'aula és un dels aspectes més importants del pla, ja que ha de permetre que el nouvingut pugui superar les dificultats i millorar el seu estat emocional.

El PALIC de Sa Graduada assenyalava que per poder dissenyar la proposta educativa cal seguir una sèrie d'indicacions. Algunes d'aquestes són:

- Establir les àrees que cal treballar i com caldrà fer-ho, com també els coneixements de català, castellà i anglès que cal assolir.
- Establir els mínims de comunicació i de lecto-escritura.
- Potenciar el treball cooperatiu, treball per parelles o amb els companys/es tutors/es.
- Fer les explicacions d'aula més visuals i no sols orals, i potenciar el treball més manipulatiu.
- Programar els objectius mínims a assolir de totes les àrees.

Els responsables d'aquest programa són l'equip directiu, el mestre de suport del nivell on s'escolaritza l'alumne i altres membres de la comunitat educativa que intervenen al mateix nivell. El tutor es coordinarà amb la resta de professorat que intervenen, duent així un seguiment sistematitzat.

Son Basca proposa estratègies metodològiques d'aula per afavorir l'adaptació i la integració d'aquests infants a la dinàmica de la classe. Algunes mesures són: participar de les diferents responsabilitats de la classe (hàbits, normes, càrrecs...), assegurar-se al costat de companys acollidors i que facilitin el seu aprenentatge, facilitar que l'alumne pugui demostrar la seva competència i habilitats i la sensibilització dels companys sobre la necessitat del seu ajut, entre d'altres.

Pel que fa a les incidències al currículum, es pot dir que aquest alumnat té dret a una Adaptació Curricular Significativa. En aquest cas, es fan reunions de coordinació per poder-les programar i fer un seguiment. Altrament, l'avaluació es basa en els següents principis: contínua, integradora i globalitzada. Això permet que el docent pugui obtenir

informació significativa del seu procés d'ensenyament-aprenentatge i pugui ajustar la seva tasca docent al progrés dels infants.

Respecte a l'organització dels recursos hi trobem els humans (l'equip directiu, el mestre de suport i el tutor decideixen el suport més adient per a cada infant), els materials (l'equip de suport o tutor se'n fan càrrec) i els suports (el coordinador del programa i l'equip directiu s'encarreguen de la dita tasca). Es compta amb la col·laboració de serveis externs com els Serveis Socials de l'Ajuntament de Sa Pobla i el servei de Mediadora cultural.

Per acabar amb aquesta anàlisi del PALIC, cal dir que es duu a terme una revisió del pla de forma anual per tal de modificar-lo segons les necessitats del centre.

Seguint amb les respostes a l'entrevista, un altre protocol que pot ser d'utilitat és el Programa de Llengua Àrab i Cultura Marroquina (PLACM). Malauradament, només hi participa l'escola de Son Basca des del curs 2017-2018. Així i tot, a dia d'avui el programa es manté aturat a causa de la pandèmia.

Les entrevistades pensen que el paper que manté el personal docent és un pilar bàsic dins d'aquest procés d'acollida. Per això, la formació en educació intercultural és necessària, sobretot, en cas que els mestres no hagin realitzat cursos fora de la universitat. Cal puntualitzar que l'equip directiu de Son Basca opina que no presenta mancances per a atendre les necessitats educatives dels alumnes. Això és perquè el claustre està prou conscienciat i té punts forts com el respecte per l'alumnat i famílies, endemés d'una gran capacitat per atendre la diversitat i fomentar la inclusió. Contràriament, Sa Graduada sospita que encara tenen algunes deficiències.

Pel que fa als resultats assolits, en el cas de Son Basca són satisfactoris, tot i que queda polir alguns aspectes. Cal actualitzar-lo i fer un pla d'acollida de persones nouvingudes (professorat, famílies, alumnes) on s'integrin gradualment i positivament al centre independentment d'on sigui el seu país d'origen. Està programat per fer-ho en el pla estratègic del projecte de direcció.

En canvi, Sa Graduada no ha posat en marxa el programa. Per tant, aquesta és la primera millora: començar a aplicar-lo. Així mateix, algunes propostes podrien ser: obrir el centre els horabaixes i fer partícips a les famílies en la presa de decisions a partir de comissions mixtes o delegats de pares.

6. Línies d'actuació

Ja per acabar, després d'estudiar el tema en profunditat, es fa un recull de sis metodologies inclusives que beneficien l'educació intercultural i la fàcil adaptació de l'alumnat estranger (Generalitat de Catalunya, 2016). Són unes línies d'actuació que la comunitat educativa pot posar en pràctica fàcilment a una aula de primària.

6.1. Docència compartida

La primera proposta és la presència de dos docents a l'aula. Aquesta estratègia permet atendre i incrementar el suport educatiu que es dona als estudiants. Així doncs, la docència compartida és una alternativa innovadora al sistema educatiu tradicional per encaminar-nos cap a la inclusió, fomentant el desenvolupament global del nen i veient la diversitat com un repte i no un problema (López, 2014).

Dit d'una altra manera, va més enllà de situar a dos mestres dins el mateix grup. Sovint, hi ha una falsa creença d'aquesta eina, ja que la finalitat no és dividir o reduir la tasca del tutor, més aviat es tracta de compartir-la per fer un bon ús d'aquesta metodologia. Com a mínim, s'ha de dedicar temps a la planificació, coordinació i comunicació conjunta.

El que hem d'evitar totalment són els desdoblaments. A priori, el fet de treballar amb un grup reduït pot semblar positiu, però aquesta no és la realitat. I per què? La resposta és senzilla. No hem d'oblidar que la riquesa està en el treball cooperatiu per assegurar la participació i inclusió de tot l'alumnat i, molt especialment, dels immigrants. Aquesta tipologia de tasques afavoreixen notablement l'èxit d'aquests alumnes més vulnerables. Realment no és difícil establir aquest recurs dintre d'una classe, sinó que el vertader obstacle és el manteniment i la millora constant que suposa.

Bàsicament, hi ha tres consells o indicacions que poden ajudar a la comunitat educativa a implementar-ho. Són els següents: la realització de formacions o assessoraments, la conscienciació de tot el claustre i la importància d'una bona planificació, entre d'altres (Huguet i Lázaro, 2018).

6.2. Treball cooperatiu

Una altra tècnica que pot ser molt profitosa n'és el treball cooperatiu. És una bona estratègia didàctica perquè les agrupacions són en petits grups totalment heterogenis. Per tant, a cada un hi ha molta diversitat, la qual cosa suposa una riquesa per a l'aprenentatge de tots.

A més, el treball en equip afavoreix totalment la competència social perquè és una manera d'aprendre conjuntament i d'establir relacions entre ells. En conseqüència, promou la integració i inclusió de l'alumnat estranger perquè el fet de treballar junts permet construir vincles amb la resta de companys i desenvolupar habilitats socials.

Es basa, principalment, en la participació directa de tothom i la cooperació. Està demostrat que l'ajuda mútua entre alumnes mateixos és molt positiu i productiu per a tots.

A diferència d'altres mètodes més tradicionals, aquest redueix indiscutiblement l'abandonament escolar per diversos motius: facilita la integració social, ofereix un ventall ampli d'activitats molt satisfactòries i augmenta el compromís dels nens amb la resta (Martínez, 2009). Alhora, també proporciona una capacitat per aprendre de forma independent.

6.3. La tutoria entre iguals

Es tracta d'un acompanyament col·laboratiu a partir de la creació de parelles d'alumnes, treballant així la cooperativitat. Avui dia, és totalment viable dur a terme aquesta metodologia inclusiva.

Es desenvolupen uns rols determinats. Un dels alumnes fa el rol de tutor, mentre que l'altre el rol de tutorat. És una eina de gran utilitat perquè tots dos treuen un profit. Així doncs, suposa un aprenentatge recíproc. L'alumne tutor aprèn ensenyant al tutorat i aquest gràcies a la intervenció individualitzada del tutor. Ambdós tenen un objectiu específic i comú.

Aleshores, és productiu per als alumnes estrangers, ja que fa que la diversitat sigui un factor positiu que millora l'aprenentatge, el coneixement mutu, els sentiments de participació i les relacions de confiança, entre d'altres (Generalitat de Catalunya, 2016).

No obstant això, si no s'aplica correctament pot portar desavantatges. És evident que l'alumne tutor es pot equivocar en diferents ocasions. Per això, és precís que siguin formats amb anterioritat o que almenys tinguin el vistiplau o control del mestre.

6.4. El treball per projectes

El treball per projectes és un tipus de programació amb la qual es treballen els continguts del currículum des d'una perspectiva més global. En aquest cas, els alumnes tenen un paper actiu, de tal manera que esdevenen els protagonistes dins el seu procés d'ensenyament-aprenentatge, afavorint així un aprenentatge més significatiu.

Una vegada es coneixen els interessos dels estudiants, es pot decidir un contingut concret per a començar una investigació. És un aspecte molt important a tenir en compte perquè si no és un tema que els motiva, és difícil que puguin engrescar-se i animar-se a cercar les respostes de les qüestions plantejades. Així doncs, es parteix d'una formulació inicial. Aquest interrogant és una tècnica utilitzada per implicar a tota la classe i promoure la intriga i les ganes de voler conèixer més.

A partir dels coneixements previs dels infants es realitza un projecte de recerca i tractament de la informació. El que realment dona valor a aquesta pràctica és el procés que es du a terme per a aconseguir l'objectiu plantejat. Són ells mateixos els encarregats d'investigar, cercar la informació, seleccionar-la i, posteriorment, fer una síntesi d'aquesta per enllaçar-la amb els seus sabers. És una manera de donar sentit a l'aprenentatge.

És una tipologia de tasca totalment inclusiva perquè es deixa de banda l'explicació magistral i el mestre tutor esdevé un guia. Aquesta actuació és imprescindible per a certs alumnes vulnerables, però necessària per a tots.

En definitiva, és una metodologia útil per implementar a la realitat educativa d'avui dia perquè respecta les diferències entre nens (diversitat) i els ritmes d'aprenentatge. A la vegada, potencia l'autonomia.

6.5. El treball multinivell

Tot seguit, el treball multinivell és una estratègia que pretén explicar una determinada lliçó donant resposta a les diferents necessitats i nivells competencials de l'aula. D'aquesta manera, és tan oberta i flexible que ofereix un ventall ampli de recursos, activitats i materials que arriben a tot l'alumnat. Hi ha un objectiu definit per a tots i a partir d'aquest cada un va avançant.

És una programació totalment apta i adequada per a incloure als alumnes immigrants. El primer motiu és que els alumnes reben un procés d'ensenyament-aprenentatge totalment personalitzat perquè es respecten els ritmes i estils d'aprenentatge de cada un. Dit d'una altra manera, s'admeten diferents nivells de participació i de resolució.

A més, l'organització permet la diversitat d'agrupaments. A vegades, es treballa de forma individual, en parelles o també en grups. Com totes les pràctiques inclusives, quan treballen en grups, aquests són completament heterogenis, de manera que dins un mateix equip hi ha alumnat amb diferents nivells, ritmes i habilitats, la qual cosa afavoreix la diversitat, les oportunitats d'aprendre i la seva motivació es veu incrementada.

També ajuda a fer que els infants nouvinguts desenvolupin la competència social i cívica a partir de les relacions socials que es creen. A la llarga, pot veure's afectada la seva autoestima de forma positiva pel fet de sentir-se part o membre de la comunitat.

D'una manera breu, s'han de seguir les següents fases (Collicot, 2000): decidir el contingut que tothom ha d'aprendre, elegir el canal de presentació d'aquest, determinar els mètodes de pràctica amb diferents opcions i, finalment, el mètode d'avaluació que els permetrà mostrar els seus coneixements.

6.6. Els grups interactius

I, com a darrera actuació hi destaquem els grups interactius, una forma d'organització de l'aula.

Cal ressaltar que es fan agrupacions heterogènies, de tal manera que dins un mateix grup hi ha nens i nenes amb diferents ritmes i estils d'aprenentatge, capacitats, interessos, cultures, etc. És una estratègia organitzativa per a atendre la diversitat

d'alumnat, la qual cosa suposa un factor positiu perquè no es donen activitats diferents en funció del nivell de cada un.

També és important afegir que, en aquest cas, es compta amb l'ajuda de persones adultes voluntàries (practicants, familiars, exalumnes...). Així, cada grup és dinamitzat per un referent. L'objectiu és planificar tantes activitats com equips hi ha. Aleshores, disposen d'un temps determinat per fer-les i, després es canvien a una altra diferent, fent rotacions.

Presenta molts avantatges perquè es potencia el diàleg, la interacció i la socialització entre infants, a més de la participació i progrés de tothom.

Així i tot, si no hi ha una bona organització i coordinació entre els tutors i els voluntaris el resultat no és l'encertat.

7. Conclusions

En els darrers cinquanta anys s'han produït canvis socials que han transformat notòriament la nostra societat. Aquesta modificació substancial ha estat motivada per la forta migració i pluriculturalisme que impregna la nostra comunitat. Conseqüentment, aquest fet es veu clarament reflectit a les escoles, ja que la població immigrant ha augmentat considerablement.

Cal fer menció especial a Sa Pobla, coneguda per l'elevada presència d'estrangers. Aleshores, s'ha fet un estudi de camp per conèixer la situació en més profunditat mitjançant les dades estadístiques del poble i les entrevistes fetes a dues directores de diferents centres educatius.

Així doncs, es pot dir que a partir del primer instrument quantitatiu s'ha pogut fer l'anàlisi en temes poblacionals, complint així amb el primer objectiu plantejat. A partir d'aquest, s'ha comprovat que, efectivament, es tracta d'una localitat on es produeix un increment d'immigrants, específicament del Marroc. Tot i que aquest augment és progressiu podem concloure que és el reflex del futur que se'ns presenta i ens hem de fer a la idea per promoure canvis en favor de la interculturalitat.

La segona tècnica emprada és l'entrevista, la qual m'ha permès identificar les condicions d'algunes escoles del municipi. En aquest sentit, m'he trobat amb algunes limitacions perquè he obtingut la negativa de dos centres i la impossibilitat de contactar

amb un altre. Tan sols he aconseguit entrevistar a les directores del CEIP Son Basca i CEIP Sa Graduada.

Ara com ara, aquests centres educatius compten amb una mitjana d'un 36% d'alumnes de diferents procedències. Això suposa la necessitat d'establir unes línies d'actuació totalment inclusives i interculturals per poder atendre a tot l'alumnat. Una solució n'és l'aplicació del Programa d'Acolliment Lingüístic i Cultural. Ambdues escoles tenen aquest programa elaborat d'acord amb les orientacions establertes. No obstant això, el segon centre esmentat encara no ha posat en pràctica el PALIC, obstaculitzant així l'adaptació correcta i recomanada dels alumnes nouvinguts. Considero que la seva imposició al col·legi és de caràcter urgent per evitar discriminacions de cap tipus i facilitar la seva vertadera inclusió dins l'aula.

S'ha pogut evidenciar que aquests alumnes són més vulnerables que la resta perquè presenten una sèrie de dificultats que poden alentir el procés d'adaptació. La principal és la manca de competència lingüística i la falta d'acompanyament familiar en els aspectes educatius. Aleshores, el tracte amb les famílies es veu perjudicat pel mateix motiu. Hem d'estar preparats per fer-hi front cercant altres alternatives com, per exemple, ampliant el servei de la mediatra i els suports educatius.

Dit això, d'acord amb el segon objectiu es pot dir que Son Basca acull als nouvinguts seguint les directrius que tenen adscrites al document. Paral·lelament, Sa Graduada no té establert com a centre què han de fer, quan i qui en el moment en què comença algú nou. Fins al moment, l'encarregat inicial de rebre'l és el secretari, qui després es posa en contacte amb un docent de l'equip de suport del cicle concret. Seria convenient que, indiscutiblement, el curs vinent el comencin a aplicar.

Penso que les escoles de Sa Pobla estan encaminades a ser centres interculturals, però encara falta un posicionament més efectiu.

En darrer lloc, és adient afegir que és totalment necessària la presència d'estratègies organitzatives i metodològiques actives dins les aules. I per què? Doncs, són essencials perquè puguin participar, especialment, els infants més vulnerables, qui no encaixen dins metodologies homogènies. També són beneficioses per la resta d'alumnes, ja que aquestes eines garanteixen adquirir competències necessàries per al segle XXI, com el treball en equip. Precisament, fa que l'aprenentatge d'aquests darrers sigui de més qualitat. Alhora, l'organització ha de permetre la diversitat d'agrupaments perquè a

alguns infants els va millor treballar en grup/parelles, però a altres, de manera individual. El més important és oferir aquesta diversitat, ja que com més diversifiquem, més oportunitats tenen els nins d'aprendre.

Després d'haver realitzat aquesta investigació empírica, confio que he assolit els objectius proposats. Si tenim en compte tots aquests aspectes comentats i els docents rebem més formació en educació intercultural, tal vegada, aconseguim el canvi desitjat i evitem l'abandonament escolar dels immigrants.

Globalment, un punt dèbil del treball és que no s'han pogut fer les cinc entrevistes inicialment plantejades, fet que hagués permès una anàlisi més rica. Per tant, aquest aspecte és una proposta de millora que em plantejo. De tota manera, estic totalment agraïda a les dues directores que m'han facilitat aquesta tasca.

En definitiva, m'ha servit de gran ajuda realitzar-lo per conèixer una mica més sobre aquest tema tan important en l'actualitat, així com les actuacions adequades per fer front a aquesta nova realitat. Però, podem parlar mai d'una educació totalment inclusiva i intercultural?

8. Referències bibliogràfiques

- Bona, C. (2016). *Les escoles que canvien el món*. Rosa vents. Barcelona.
- Carrasco, S., Pàmies, J., Narciso, L. & Sánchez, A. (2021). *Per què hi ha més abandonament escolar entre els joves d'origen estranger?* Observatori Social de "la Caixa". Recuperat de <https://observatoriosociallacaixa.org/ca/-/per-qu%C3%A8-hi-ha-m%C3%A9s-abandonament-escolar-entre-els-joves-d-origen-estranger->
- Collicot, J. (2000). Posar en pràctica l'ensenyament multinivell: estratègies per als mestres. *Suports: Revista catalana d'educació especial i atenció a la diversitat*, 4 (1), 87-99. Recuperat de <https://www.raco.cat/index.php/Suports/article/view/102003/141934>
- Consejo Económico y social (2019). Informe 02|2019. La inmigración en España: efectos y oportunidades. Recuperat de <http://www.ces.es/documents/10180/5209150/Inf0219.pdf>
- Departamento de Educación (2020). Plan de acogida. Procedimientos para canalizar la acogida del alumnado nuevo y sus familias. Guía práctica para centros escolares. Gobierno Vasco. Recuperat de https://www.euskadi.eus/contenidos/documentacion/inn_doc_esc_inclusiva/es_def/adjuntos/escuela-inclusiva/plan_acogida_c.pdf
- Díaz, L., Torruco, U., Martínez, M. & Varela, M. (2013). La entrevista, recurso flexible y dinámico. *Investigación en educación médica*, 2 (7), 162-167. Recuperat de <http://www.scielo.org.mx/pdf/iem/v2n7/v2n7a9.pdf>
- Echeita, G. (2017). Educación inclusiva. Sonrisas y lágrimas. *Aula abierta*, 46 (2), 17-24. Recuperat de <https://reunido.uniovi.es/index.php/AA/article/view/11982/11044>
- Educació i immigració*. (2016). Observatori Social de "la Caixa". Recuperat de <https://observatoriosociallacaixa.org/ca/-/educacion-e-inmigracion>
- Efe (11 d'abril de 2014). España registra en 2013 la tasa más alta de abandono escolar en la UE. *Expansión*. Recuperat de <https://www.expansion.com/2014/04/11/entorno/1397214746.html>
- FERE-CECA. (2007). "Casi 50 preguntas sobre nuestra experiencia como educadores con el alumnado inmigrante de nuestros centros". *50 cincuentenario FERE-CECA*, 1-14. Recuperat de <http://www.eyg.es/pedagogico/Documents/Casi%2050%20preguntas%20sobre%20nuestra%20experiencia%20como%20educadores%20con%20el%20alumnado%20inmigrante.pdf>
- García, A. (2009). La integración del alumnado inmigrante en el ámbito escolar: adecuar los recursos y aprovechar la diversidad. *Cuadernos de Trabajo social*, 22, 297-314. Recuperat de <https://revistas.ucm.es/index.php/CUTS/article/view/CUTS0909110297A>
- García, R. (2009). Importancia de los planes de acogida en los centros educativos: análisis y valoración en la provincia de Albacete. *Ensayos: Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, (24), 163-184. Recuperat de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3283018>

- Garreta, J. (2011). La atención a la diversidad cultural en Cataluña: exclusión, segregación e interculturalidad. *Revista de educación*, (355), 213-233. Recuperat de https://repositori.udl.cat/bitstream/handle/10459.1/44526/re355_09.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Generalitat de Catalunya. (s.d.). Educació intercultural-AULA. Departament d'Ensenyament. Recuperat de <http://xtec.gencat.cat/web/.content/centres/projeducatiu/convivencia/aplicacio/graella-educaciointercultural-aula.pdf>
- Generalitat de Catalunya. (2016). Educació intercultural. *Suport lingüístic i social en aules multilingües*. Departament d'Ensenyament. Recuperat de <http://xtec.gencat.cat/web/.content/projectes/alumnat-origen-estranger/suport-linguistic-social/publicacions/quaderns/documents/quaderns-SLS-educacio-intercultural.pdf>
- Generalitat de Catalunya. (s.d.). L'educació intercultural als centres educatius des de les àrees del currículum. Departament d'Ensenyament. Recuperat de http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0018/6a17a45c-b405-4ff7-9616-34a5b4794dc6/Educ_Intercultural_al_Curriculum.pdf
- Huguet, T. i Lázaro, L. (2018). Iniciar y mantener prácticas de docencia compartida en las aulas. *Revista Aula de Innovación Educativa*. Barcelona.
- INE. (2020). *Avance de la Estadística del Padrón Continuo a 1 de enero de 2020. Datos provisionales*. Espanya: Instituto Nacional de Estadística.
- Institut d'Estudis Catalans. (s.d.). Emigrar. *Diccionari de la llengua catalana*. Recuperat de <https://dlc.iec.cat/Results?DecEntradaText=emigrar&AllInfoMorf=False&OperEntrada=0&OperDef=0&OperEx=0&OperSubEntrada=0&OperAreaTematica=0&InfoMorfType=0&OperCatGram=False&AccentSen=False&CurrentPage=0&refineSearch=0&Actualitzacions=False>
- Institut d'Estudis Catalans. (s.d.). Immigrar. *Diccionari de la llengua catalana*. Recuperat de <https://dlc.iec.cat/Results?DecEntradaText=immigrar&AllInfoMorf=False&OperEntrada=0&OperDef=0&OperEx=0&OperSubEntrada=0&OperAreaTematica=0&InfoMorfType=0&OperCatGram=False&AccentSen=False&CurrentPage=0&refineSearch=0&Actualitzacions=False>
- Leiva, J.J. (2012). La formación en educación intercultural del profesorado y la comunidad educativa. *Revista Electrónica de Investigación y Docencia (REID)*. Recuperat de <https://revistaselectronicas.ujaen.es/index.php/reid/article/view/1148>
- Leiva, J. J. (2013). De la integración a la inclusión: evolución y cambio en la mentalidad del alumnado universitario de educación especial en un contexto universitario español. *Actualidades Investigativas en Educación*. 13 (3), 1-27. Recuperat de <https://www.scielo.sa.cr/pdf/aie/v13n3/a25v13n3.pdf>
- López, M. B. (2014). La docencia compartida para impulsar el aprendizaje cooperativo en un centro educativo. Treball de fi de Màster. Universidad Cardenal Herrera.

- Mato, J., Alonso, A., González, R. & Escudero, I. (2021). *Funcionen les polítiques de prevenció de l'abandonament escolar prematur a Espanya?* Observatori Social de “la Caixa”. Recuperat de <https://observatoriosociallacaixa.org/ca/-/funcionan-las-politicas-de-prevencion-del-abandono-escolar-temprano-en-espana>
- Medina, F. (2009). Aprendizaje cooperativo como estrategia de enseñanza-aprendizaje. *Revista digital de innovación y experiencias educativas*, 45, 1-12. Recuperat de https://archivos.csif.es/archivos/andalucia/ensenanza/revistas/csicsif/revista/pdf/Numero_17/FRANCISCA_MARTINEZ_MEDINA_1.pdf
- Ministerio de Educación y Formación Profesional (2020). Explotación de las variables educativas de la Encuesta de Población Activa. Año 2020. Recuperat de <https://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:59f6b4f0-b2a9-4781-b298-96fb27eea0c8/notaresu.pdf>
- Muntaner, J. J., Rosselló, M. R. y De la Iglesia (2016). Buenas prácticas en educación inclusiva. *Educatio Siglo XXI*, 34 (1), 31-50. Recuperat de <https://revistas.um.es/educatio/article/view/252521/191611>
- Organización Internacional para las Migraciones (OIM). (2006). *Glosario sobre Migración* (7). Recuperat de https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_7_sp.pdf
- Organización Internacional para las Migraciones (OIM). (2018). *Informe sobre las migraciones en el mundo 2018*. Recuperat de https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_sp.pdf
- Organización Internacional para las Migraciones (OIM). (2020). *Glosario de la OIM sobre Migración* (34). Recuperat de <https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml-34-glossary-es.pdf>
- Pangea (2019). *DIVERSITAT CULTURAL*. Recuperat de https://diversitat.manra.org/wp-content/uploads/2019/05/diversitat-cultural_pangea.pdf
- Pliego, N. (2011). El aprendizaje cooperativo y sus ventajas en la educación intercultural. *Hekademos: Revista educativa digital*, (8), 63-76. Recuperat de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3746890>
- Salvà, P. A. (2009, febrer). El procés immigratori a les Balears: característiques geodemogràfiques actuals i reptes de futur. *Revista d'Afers Socials*, 2, 5-22.
- Secretaría de Políticas Sociales de FETE-UGT i Departamento de Migraciones Confederal de UGT. (2014). *Educació intercultural i inclusiva. Guia per al professorat*. Aula Intercultural. Recuperat de <https://aulaintercultural.org/materiales/materiales-2011/>
- Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme (2018). Programa de Llengua Àrab i Cultura Marroquina. Competències i continguts curriculars. Generalitat de Catalunya. Recuperat de http://xtec.gencat.cat/web/.content/projectes/plurilinguisme/Accions-llengues/origen/arab/Programa-LACM_Competicions-i-continguts.pdf

Vicens, L. (3 de març de 2021). Hi ha el doble d'abandonament escolar entre els alumnes immigrants que entre els autòctons. *Ara Balears*. Recuperat de https://www.ara.cat/societat/alumnes-immigrants-abandonament-escolar-fracas_1_3842713.html

9. Referències legislatives

Constitució Espanyola. Butlletí Oficial de l'Estat, 29 de desembre de 1978, 311, 29313-29424.

Llei Orgànica 8/2000, de 22 de desembre, de la reforma de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, Butlletí Oficial de l'Estat, 307, 45508-45522.

Llei Orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de Qualitat de l'educació, Butlletí Oficial de l'Estat, 307, 45188-45220.

Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, Butlletí Oficial de l'Estat, 106, 17158-17207.

Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa, Butlletí Oficial de l'Estat, 295, 97858-97921.

Ordre del conseller d'Educació i Cultura de dia 14 de juny, per la qual es regula l'elaboració i execució del Programa d'acolliment lingüístic i cultural dirigit a l'alumnat d'incorporació tardana al sistema educatiu de les Illes Balears que cursa estudis en els instituts d'educació secundària, Butlletí Oficial de les Illes Balears, 80, 101-103.

10. Annexos

10.1. Entrevista

1. Quin és el nombre total d'alumnes que hi ha en el centre?
2. Quants alumnes estrangers hi ha?
3. Quines nacionalitats abunden a l'escola?
4. Quines són les principals dificultats que troba en el tracte amb les famílies de l'alumne estranger?
5. Han presentat, en alguna ocasió, algun tipus de queixa pel tracte rebut en el seu centre? En cas afirmatiu, quin tipus de queixa i referint-se a qui: alumnes, professors, personal administratiu, etc.?
6. D'acord amb l'experiència pròpia com a educador/a, quines són les principals necessitats educatives que mostren aquests alumnes?

7. Ha observat en algun d'ells, dificultats en la seva integració o aprenentatge produïdes pel xoc o distància cultural entre les nostres societats?
8. La presència d'alumnat estranger al seu centre ha contribuït al fet que els alumnes valorin com a positiu el pluralisme cultural? Ha enriquit la seva perspectiva sobre la diversitat de cultures i religions del món? Els agrada conèixer el llenguatge o les tradicions del país dels seus companys? Fan una valoració positiva per estar a classe amb companys d'altres països?
9. Aquests alumnes aconsegueixen, en general, un menor rendiment acadèmic que l'alumnat autòcton?
10. Tarden més anys que la resta d'alumnes a acabar l'educació primària?
11. Heu desenvolupat un pla específic per a l'acollida d'aquests alumnes en el centre? En cas afirmatiu, qui l'ha elaborat?
12. Com heu elaborat aquest pla?
13. Podries descriure les etapes del pla d'acollida del centre per les quals passa el nou alumne?
14. Existeix un encarregat o equip específic per a les funcions d'acollida de nous alumnes?
15. Disposeu d'un Programa de Llengua Àrab i Cultura Marroquina (PLACM)? En cas afirmatiu, pots explicar-lo?
16. Els seus professors han realitzat cursos de formació fora del seu període universitari sobre educació intercultural o acollida d'alumnes immigrants?
17. Veus necessària aquesta formació en les titulacions universitàries?
18. Penses que el seu professorat presenta mancances en la seva formació per a
19. Com consideres els resultats que estan aconseguint el conjunt de plans i programes del teu centre per atendre les necessitats dels alumnes immigrants?
20. Quines millores creus que necessita el vostre pla d'acollida? Què proposaries en temes del propi pla, de la coordinació o formació del professorat, de la relació amb les famílies...?